

הערות בעניני ברכות - שיעור 922

I. המברך ברכת הנהנין בטעות אם יצא בדיעבד

(א) המברך המוציא על מזונות כגון פת הבא בכיסנין יצא בדיעבד להרוב אבל על שאר אוכלין צריך לברך עוד פעם הברכה הנכונה

(ב) המברך בורא מיני מזונות בטעות על המוציא ושאר אוכלין חוץ מן המים ומלח יצא בדיעבד לרוב הדעות

(ג) המברך בורא פרי הגפן על ענבים יצא בדיעבד

(ד) המברך בורא פרי העץ בטעות יצא בדיעבד לרוב הפוסקים על -

(1) bananas (2) chocolate (3) prune juice (4) wine (5) sugar

(ה) המברך בורא פרי האדמה בטעות יצא בדיעבד לרוב הפוסקים על -

(1) apple sauce (2) bread (3) cake (4) chocolate (5) fruit soup (6) tomato juice/soup

(ו) המברך שהכל על לחם, מזונות, ושאר דברים עיין בספר פתחי הלכה (לעיין זרכות דף 355) דיצא

(ז) המברך ברכת המזון על מזונות, או יין, או תמרים יצא בדיעבד דאלו זן כפת (מ"ב ר"ח - ע"ה - ע"ז)

(ח) הברכה אחרונה של בורא נפשות אינו ברכה כללית כמו שהכל ולכן אינו יוצא אם מברך בטעות וצריך לברך הברכה הנכונה במקומו (או"ח ר"ז - י"א מ"ב ג"ה) וי"א שהוי ברכה כללית דאם בירך בורא נפשות במקום מעין ג' יצא וכ"כ האג"מ (א - ע"ד) דיצא ובשעת הדחק בלא סידור מברך בורא נפשות במקום ברכת המזון ולכן אולי אם טעה ובירך על המחיה במקום ברכת המזון ג"כ יצא (ד"ע)

(ט) שתה יין ואכל מזונות ובברכה האחרונה בירך על המחיה ושכח על הגפן צריך לחזור ולברך על הגפן ועיין במ"ב (ר"ח - ס"ט) ובמנחת שלמה (א' - ו)

(י) שתה חצי רביעית יין וחצי רביעית שאר משקה ומצטרף לרביעית מברך אחריו בורא נפשות (אג"מ א' - ע"ד)

(יא) אכל כזית לחם שלא בתוך שיעור כדי אכילת פרס אבל ביחד עם שאר מאכלים שאכל היה שביעה לכאורה לברך ברכת המזון ולא כהאג"מ וגם נגד דברי הערוך השלחן (ותן ברכה דף י"ג)

(יב) האוכל ואינו יודע אם בירך ברהמ"ז ואינו שבע אינו צריך לברך מספק ואם אין לו עצה אחרת יכול להרהר הברכה בלבו אכן להלכה אינו יוצא בזה רק שהקב"ה יראה בלבו (ס)

(יג) אשה שאכלה ומסופקת אם ברכה ברהמ"ז כדאי להורות שתברך שלא תהא ברהמ"ז קל בעיניה שלא יבא קיקול שישברו שאינה חייבת כל כך (ס)

(יד) קטן שאכל כדי שביעה ומסופק אם בירך צריך לחזור ולברך ברהמ"ז כדי לחנכו שיעשה כגדול

(טו) למי שאין לו פנאי מותר לברך עד אל יחסרנו אבל לא כדאי להפסיד כל הברכות כמו ברכת אורחים דחייב האורח לברך

II. פסקי רב שלמה זלמן אויערבאך שהובא בסוף ספר ותן ברכה

(א) פת הבא בכיסנין כמו טורט, ועוגת שוקולד, ועוגות שנעשים עם הרבה קרם, וגם בבלילה רכה מהרבה ביצים וסוכר ושמן מברך עליהם אפילו בתוך הסעודה ורק רוגלאך ועוגיות מבצק קשה נחשבים ספק פת הבב"כ אין מברך עליהם בתוך הסעודה וכ"כ האג"מ (ג - ל"ג אות א' בסוף 355)

(ב) פיצה שיש אוכלים אותה לסעודה ויש אוכלים אותה לקינוח תלוי בדעת כל אחד ואחד אם

- ג) קביעות סעודה לנטילת ידים וברכת המזון צריך דוקא כד' ביצים בלא צירוף אמנם דעת המ"ב והאג"מ דצירוף מועיל ואין צריך דוקא כד' ביצים ונפק"מ לערב פסח שחל בשבת (לוח ז)
- ד) כשעושים קידוש בשבת ונותנים מיני מתיקה ושאר דברים ודעתו ליטול ידים לסעודה אח"כ אין מברכים ברכה אחרונה (דף י"ג)
- ה) צריך לברך על מילון שאוכלים בתחילת סעודה (ס)
- ו) אכל כזית לחם שלא בתוך שיעור של כדי אכילת פרס אבל ביחד עם שאר מאכלים שאכל היה בה כדי שביעה לכאורה חייב לברך ברהמ"ז (ולא כהאג"מ) הערוך השלחן ופמ"ג ואבאר
- ז) על מרק ירקנות שנתן בו גריסים והירקות הם הרוב מברך מזונות ואע"פ שנתן בו רק מעט גריסים מ"מ כיון שנתן בו הגריסים לאכילה הוה ליה עיקר ומברך במ"מ ופוטר הירקות והמים (דף ט"ז)
- ח) על מרק בצל העשוי מבצלים מטוגנים מברך האדמה (ס)
- ט) למי שאין לו פנאי מותר לברך ברהמ"ז רק עד אל יחסרנו (דף י"ג)
- י) מים קפואים עם טעם שנקרא ices אם נחשב אוכל צריך לברך בורא נפשות (ערוך השלחן ר"ז - ט) אם נחשב כמים אין רביעית בזמנו

III. עוד הערות

- א) דג מטוגן (fried fish) שיש עליו ציפוי דגן (matzoh meal) וכן גבינה וציפוי דגן (cheese balls) אמרו בשם רב אלישיב שמברך עליהם בורא מיני מזונות אע"פ שאינו העיקר דהכלל דכל שיש בו מחמשת המינים מברכים בומ"מ כיון דנתן המזונות לטעם אף ששאר הדברים הם העיקר אמנם דעת רב משה שהובא בחוברת לתורה והוראה (חוצות ס' עמוד 21) דמברכים שהכל דודאי הדג העיקר וציפוי אפילו ממני דגן אפילו נותן טעם אינו אלא להטעים אכילתן ולהקל הכנתן וכן דעת הגר"י קמנצקי שהציפוי אינו נותן לטעם עצמו רק להטעים הדג דהיינו ליפוי ולכן אינו חשוב והברכה שהכל משא"כ קניידלי"ך (matzoh meal latkes) אינו ליפוי אלא לטעם ולכן הם העיקר
- ב) כריכים דקים של גלידה (ice cream sandwich) ושטרוד"ל וכדומה ורוצה לאכול המזונות ראשון בפני עצמן יש לו רשות לברך במ"מ תחלה ואח"כ על העיקר אבל אלו שאין רצונם אלא בהממולא אך שאוכלין אותן מחמת שהן עכ"פ שם יברכו רק על הגלידה ופוטר המזונות הטפל להם (אג"מ ד - מ"ג)
- ג) כן מרק שיש בו קניידלי"ך אם אוכל זה אחר זה יש שני ברכות אבל בכף אחד מברך רק על המזונות (אג"מ ד - מ"ג) ולא דמי לעוגה שיש לה מילוי פירות שהבמ"מ פוטר הפירות דאינו אוכל מהפירות לבד רק קצת משא"כ מרק והקניידלי"ך או כריכה בגלידה
- ד) פת הבא בכיסנין הבשר ודגים מצטרפים לשיעור ד' ביצים אם אוכלם ביחד אבל זה אחר זה אין מצטרפים (מג"א קס"ח - י"ג) וזה לא כהאג"מ (ג - ל"ז) דבכל אופן מצטרפים אפילו זה אחר זה
- ה) צריך להתלבש לגמרי כדי לברך בהמ"ז דהיינו בכגדו ועיקר ההקפדה הוא על לבישת הכובע וכן בחוף הים אינו לובש לבוש בכגדי ים מ"מ יזהר לא ליראות כיוהרא כשמתלבש בחוף הים (פסקי רשז"א מספר ותן ברכה)
- ו) צמוקין המחופין בשאקאלאד (אג"מ ג - ל"ב) דודאי רוצה גם בהשאקאלאד מצד עצמו וצריך לברך על שניהם